

Γιώτα Κριλή: Ο τελευταίος γεωργός

Το τελευταίο βιβλίο της τριλογίας ιστορικών μυθιστορημάτων της καταξιωμένης συγγραφέως Γιώτας Κριλή αποκλειστικά στον Κόσμο

Μέρος Δωδέκατο

Ο Κωνσταντάρας είχε χτήματα στο Μουρτζόρεμα δίπλα στο ποτάμι. Εκείνο το πρωινό θερίζαν με κέφι το χασίσι οι κοπέλες αθέατες μες στα ψηλά φυτά. Ο ταχυδρόμος ο Αντρέας, καβάλα στον Ψαρή του, έστριψε δεξιά από τη δημοσιά και πήρε το δρόμο για το Αηδονοχώρι. Άκουσε μελωδικές γυναικείες φωνές να τραγουδάνε και χαλάρωσε το χαλινάρι.

*Ομορφοκόρη θερίζε σ' ένα δασύ σιτάρι.
Κι έργους, έργους εθέρριζε κι έργους δεμάτια δένει.
Και κανενού δεν το 'λεγε, της μάνας της το λέει:
«Μάνα, η καρδιά μου με πονεί κι η μέση μου με σφάζει».
Και στο δεμάτι ακούμπησε και το παιδί γεννήθη.
Και στην ποδιά της το 'βαλε, να πάει να το πετάξει.
Μια περδικούλα αγνάντευε από ψηλή ραχούλα.
«Πού πας, μωρ' σκύλα, το παιδί και πας να το πετάξεις;
Τούτο θα γίνει βασιλιάς, τούτο θα γίνει ρήγας...»*

Έβλεπε τα ψηλά φυτά να σαλεύουν καθώς τα έπαιρνε το δρεπάνι, αλλά τις θερίστριες δεν τις έβλεπε. Όμως τον είδαν εκείνες και δυνάμωσαν τη φωνή τους. Και καθώς περνούσε δίπλα τους, πετάγεται ξαφνικά μια φωνάζοντας:

– Γράμμα!

Ο ταχυδρόμος τα έχασε. Όχι τόσο από την απαίτηση, αλλά όσο από την πεντάμορφη που στεκόταν έξαλλη μπροστά του. Της είχε φύγει η μαντίλα από το κεφάλι και είχαν λυθεί οι μαύρες χοντρές πλεξούδες της. Τα μεγάλα μαύρα μάτια της λαμπύριζαν, τα δόντια της, δυο σειρές μαργαριτάρια.

– Πώς σε λένε;

– Χρυσούλα.

– Ποιος σου 'στειλε γράμμα;

– Αγάπη!

– Έχεις αγαπητικό;

– Αγάπη!

Έβγαιναν και άλλες θερίστριες απ' τα ψηλά φυτά με υψωμένα δρεπάνια και φώναζαν: «Γράμμασα! Γράμμασα! Γράμμασα!»

– Εντάξει, Χρυσούλα, θα σου φέρω γράμμα μεθαύριο, είπε ο ταχυδρόμος και τράβηξε το χαλινάρι. Σπιρούνισε το άλογο και έφυγε καλπάζοντας. Πίσω του αντηχούσαν οι φωνές τους. «Γράμμασα!»

Ένωθε αναστατωμένος. Μοίρασε τα γράμματα και πήγε στη θεια του τη Στράταινα για καφέ.

– Τι σε βαραίνει, Αντρέα μου;

– Μου 'στησαν καρτέρι οι θερίστριες.

– Ευτυχώς που γλύτωσες, παιδάκι μου, είπε γελώντας η θεια καθώς έφτιαχνε τον καφέ.

– Λαβωμένος.

– Ποια σε λάβωσε, λεβέντη μου;

– Μια Χρυσούλα.

– Αμ, λαβώνει η Χρυσούλα μας. Θυμάσαι που σου 'λεγα ότ' έχει όμορφες τσούπρες το Αηδονοχώρι; Τη Χρυσούλα ήθελα να σου προξενέσω. Είν' καλή. Γι' ανάθεμα στο χασίσι. Τις τρελαίνει τις τσούπρες. Μην τις παρεξηγήσεις.

– Θεια, ήταν μια απίθανη αποκάλυψη. Κάλλος αγέρωχο!

– Θεσ να κάνω το προξενιό, Αντρέα μου; Είναι θεϊκό πλάσμα η Χρυσούλα. Όταν γεννήθηκε νόμισα ότι κράτησα άγγελο στα χέρια μου.

– Καλοσύνη σου, θεια. Θα στείλω τη γιαγιά αύριο να πάτε μαζί.

Η γιαγιά Αντρέαινα δάκρυσε και έκανε το σταυρό της όταν της ανακοίνωσε ο εγγονός ότι αποφάσισε να παντρευτεί. «Η ώρα η καλή, παιδάκι μου», είπε και άρχισε να ετοιμάζεται. Θα έπαιρνε μαζί της και τον εγγονό της το Γιώργη, το γιο της Χαρίκλειας, για να κάνει παρέα με τον ξάδερφό του το Νικήτα. Ήταν συνομήλικοι. Τον έστειλε πρώτα στο μαγαζί να ψωνίσει ρύζι, μακαρόνια, ζάχαρη και λάδι για να πάρουν μαζί τους. Δεν πήγαινε ποτέ με αδειανά χέρια στην κόρη. Καβαλίκεψαν, και το γαϊδούρι πήρε το συνηθισμένο δρόμο μες την κάψα και το εκκωφαντικό τραγούδι των τζιτζικιών. Η Αντρέαινα θυμόταν την πρώτη φορά που πήρε το δρόμο για το Αηδονοχώρι, κατατρεγμένη από τον Καρακόλια, και την πίκρα που ένιωσε σαν βρήκε την νιόπαντρη Φιλομήλα κακοπαντρεμένη σε μια χαμοκέλα. Η Φιλομήλα ήταν η μόνη που αντιστεκόταν στην τυραννία του και κείνος την εκδικήθηκε διαλέγοντας τον φτωχό γαμπρό. «Της μοίρας τα γραμμένα», φέλλισε και άρχισε να σκέφτεται την παντρεία του εγγονού. Είχε δει την πεντάμορφη στο πανηγύρι και δόξαζε το Θεό που βρέθηκε στο δρόμο του. Τράβηξε το καπίστρι του

ζώου ταχύνοντας την πορεία.

Σαν έφτασαν, η Στράταινα, πρώην Φιλομήλα, έστειλε το Νικήτα με το Γιώργη να πουν στη Λαζαρίνα ότι η μάνα και η γιαγιά θα της έκαναν επίσκεψη κείνο το δειλινό. Είχαν οικείες σχέσεις από τότε που η γιατρίσσα Στράταινα έγινε κοινωνός του μυστικού της Λαζαρίνας. Και ο Μαστροπάν μερεμέτιζε πόρτες και παράθυρα στη χαμοκέλα του Στρατή χωρίς αμοιβή.

Χάρηκαν οι γονείς, ο Λάζαρος και η Λαζαρίνα, για το προξενιό. Η Χρυσούλα ήταν το στερνοπούλι τους. Όμως, πιο πολύ χάρηκε ο Μαστροπάν. Εκτιμούσε τον Αντρέα. Είχαν κοινές εμπειρίες και κάποτε είχαν συναντηθεί στα ξένα. Η Χρυσούλα έβαλε τα κλάματα. Είχε συνέρθει από την επίδραση του χασισιού και ντρεπόταν για την άπρεπη συμπεριφορά της. Νόμιζε ότι είχε ξεπέσει στα μάτια του Αντρέα.

– Χρυσούλα μ', είν' καλός ο Αντρέας. Θα μεις σ' αρχοντόσπιτο.

– Απ' τη χαρά μου, θεια, είπε φουσώντας τη μύτη της.

Στο μεταξύ, επρόκειτο να γίνει άλλη μια χαρά στο Αηδονοχώρι. Η χαμοκέλα του Μαστροπάν ήταν δίπλα στο δρόμο που πήγαινε για την εκκλησία. Μια μέρα, η Διαμάντω του πρόεδρου πήγε στο νεκροταφείο με το μικρό της αδερφό να φροντίσει τον τάφο του παππού τους. Στο γυρισμό την σταμάτησε ο Μαστροπάν.

– Διαμάντω, έλα να σου δώσω ένα φάκελο για τον πατέρα σου. Νικόλα, πήγαινε σ' αλώνι να πεις τ' Ανασάση ότι τον θέλει η μάνα του.

Έφυγε ο μικρός και η Διαμάντω μπήκε στην αυλή.

– Με το συμπάθιο, Διαμάντω. Θέλω να σου ζητήσω μια χάρη. Σ' αγαπάω. Όμως πρέπει να ξέρω αν με θες. Πες μου, λοιπόν, τι να κάνω; Να στείλω προξενιτή στον πατέρα σου ή να σε ξεχάσω;

Η Διαμάντω κοκκίνησε, έσκυψε το κεφάλι και σιωπούσε. Τα χαμηλωμένα ματόκλαδά της σκίαζαν τα μεγάλα μαύρα μάτια της και την έκαναν ακόμη πιο όμορφη. Έτρεμε από συγκίνηση. Ο Μαστροπάν ανυπομονούσε. Έπειτα από λίγο είπε:

– Δεν πειράζει. Εγώ γι' αυτό σε ρώτησα για να μην ντροπιαστώ.

– Με το συμπάθιο, αφέντη. Εγώ θέλω, την άκουσε να λέει ψιθυριστά. Της έπιασε το χέρι και το έφερε στα χείλη του. Έπειτα την τράβηξε κοντά του και τη φίλησε.

– Θα βάλω μπρος να χτίσω εδωπά καινούριο κονάκι για σένα, της είπε και την έσφιξε στην αγκαλιά του.

Εκείνο το βράδυ έστειλε τον πατέρα του το Λάζαρο να τον προξενέψει στον κυρ-πρόεδρο το Γιώργη. Χάρηκε ο πρόεδρος. Τον εκτιμούσε πολύ τον Μαστροπάν. Στέρωσε και τούτο το προξενιό και λόγω πένθους λογοδόθηκαν ανεπίσημα ο Μαστροπάν με τη Διαμάντω. Η Γιώργαινα γκρινιάζε:

– Αφέντη Γιώργ', δεν έχουμε προικιά και για τούτη. Πώς θα τα βγάλουμε πέρα; Τι θα απογίνουμε χωρίς τις τσούπρες μας; Ποιος θα κάνει τις δουλειές; Μας απόμεινε η Στέλλα. Τι θα πρωτοκάνει και η Στέλλα μόνη της;

– Κυρά, δόξασε το Θεό. Ο Μαστροπάν την παίρνει και χωρίς προικιά. Έπειτα είναι άξιος μάστορας. Δεν θα πεινάσει ποτέ η τσούπρα μας. Κρίμα που έφυγε ο γέρος. Θα χαιρόταν διπλά.

Η Διαμάντω γονάτισε μπροστά στο εικόνισμα της Παναγιάς και την ευχαριστούσε που εισάκουσε τις προσευχές της. Την είχε σκλαβώσει ο Μαστροπάν με τα χαρίσματά του.

Το Σαββατόβραδο έγιναν τα αρραβωνιάσματα της Χρυσούλας και του Αντρέα. Μαζί με το γαμπρό ήρθε και η θεια του η Χαρίκλεια με τον άντρα της το Σωτήρη και τα παιδιά της από το Βουρλοχώρι. Ο παπα-Γιάννης άλλαξε τα δαχτυλίδια, έπεσαν τουφεκίες χαράς και έγινε μεγάλο γλέντι κάτω από την κληματαριά που ήταν φορτωμένη μεστό σταφύλι. Ο Λάζαρος ήταν άριστος αμπελουργός. Η Φουφούλαινα κίνησε το τραγούδι και ο Αντρέας έσυρε το χορό με τη Χρυσούλα μπροστά.

*Μπήκαν, μωρέ, μπήκαν τα γίδια στο μαντρί
τα πρόβατα στη στρούγκα, Χρυσούλα κι αδερφούλα.
Και η Χρύσω δε και η Χρύσω δεν εφάνηκε
να ροβολάει στη σάνη με το κεντητό φουστάνι.
Ρωτάτε τους, ρωτάτε τους τσοπάνηδες
και τις τσοπανοπούλες, βλάχους και βλαχοπούλες.
– Μην εί-, μωρέ, μην είδατε τη Χρυσουγή
τη Χρύσω, τη Χρυσούλα και τη σταυραδερφούλα.
– Εψές, μωρέ, εψές προψές την είδαμε
να ροβολάει στη σάνη με το κεντητό φουστάνι.*